

BUSINESS & DIPLOMACY REVIEW

**1. évfolyam, 1. szám
2023/1**

TARTALOM

- Sáringer János: Magyar-lengyel diplomáciai kapcsolatok 1990-1993 között, a magyar diplomácia szempontjából
- Gyene Pál: Magyarország partnerállamai a Türk Államok Szervezetében – (geo)politikai körkép
- Prantner Zoltán, Abdallah Abdel-Ati Al-Naggar: Amikor a Közel-Kelet közelebb került: a kuvaiti uralkodó 1981-es magyarországi látogatása
- Viczai Péter Tamás: Az orosz nagyhatalmi törekvések a nemzetközi politikai folyamatok tükrében
- Sági Judit: Adópolitikai reformok a COVID idején
- András Gábor, Czeglédi Csilla: Szakmai etika oktatása a nemzetközi gazdálkodás alapképzésen. Mit oktassunk és miért?

Business & Diplomacy Review

Kiadó: Budapesti Gazdasági Egyetem

Szerkesztőség

1165 Budapest, Diósy Lajos u. 22-24.

Főszerkesztő

Sáringer János

Felelős szerkesztő

Sáringer János

Nagy Milada

Szerkesztőbizottság tagjai

Csekő Katalin, elnök

Bába Iván

Ferkelt Balázs

Juhász Tímea

Nagy Milada

Marinovich Endre

Murádin János Kristóf

Válóczi Marianna

Tipográfia és tördelés

Nagy és Heteyi Kft.

ISSN 3004-0116

HU ISSN 3004-0116

Business & Diplomacy Review állandó lektorai

Prof. Dr. Bajomi-Lázár Péter, PhD

Dr. habil. Buday-Sántha Andrea, PhD

Dr. Csekő Katalin, PhD

Dr. habil. Domonkos Endre, PhD

Dr. Ferkelt Balázs, PhD

Dr. Gyene Pál, PhD

Dr. Harsányi Dávid, PhD

Dr. Horváth Annamária, PhD

Dr. habil. Krasztev Péter, PhD

Dr. habil. Juhász Tímea, PhD

Dr. Marosán Bence Péter, PhD

Dr. habil. Murádin János Kristóf, PhD

Dr. Nagy Milada, PhD

Dr. Pólya Éva, PhD

Dr. habil. Sáringer János, PhD

Dr. Válóczy Marianna, PhD

Dr. Zelena András, PhD

TARTALOM

Magyar–lengyel diplomáciai kapcsolatok 1990–1993 között, a magyar diplomácia szempontjából <i>Sáringer János</i>	5
Magyarország partnerállamai a Türk Államok Szervezetében – (geo)politikai körkép <i>Gyene Pál</i>	25
Amikor a Közel-Kelet közelebb került: a kuvaiti uralkodó 1981-es magyarországi látogatása <i>Prantner Zoltán, Abdallah Abdel-Ati Al-Naggar</i>	47
Az orosz nagyhatalmi törekvések a nemzetközi politikai folyamatok tükrében <i>Viczai Péter Tamás</i>	74
Adópolitikai reformok a COVID idején <i>Sági Judit</i>	88
Szakmai etika oktatása a nemzetközi gazdálkodás alapképzésen. Mit oktassunk és miért? <i>Andrási Gábor, Czeglédi Csilla</i>	105

Jelen számunk szerzői

Dr. Abdallah Abdel-Ati Al-Naggar, PhD, kutató, Eötvös Loránd Tudományegyetem, abdallah.alnaggar@gmail.com

Dr. András Gábor, PhD, egyetemi docens, Budapesti Gazdasági Egyetem, andrasi.gabor@uni-bge.hu

Dr. Czeglédi Csilla, PhD, egyetemi docens, Budapesti Gazdasági Egyetem, czegledi.csilla@uni-bge.hu

Dr. Gyene Pál, PhD, főiskolai docens, Budapesti Gazdasági Egyetem, Gyene.Pal@uni-bge.hu

Dr. Prantner Zoltán, PhD, egyetemi docens, Kodolányi János Egyetem, prantner.zoltan@gmail.com

Dr. habil. Sági Judit, PhD, egyetemi docens, Budapesti Gazdasági Egyetem, sagi.judit@uni-bge.hu

Dr. habil. Sáringer János, egyetemi docens, Budapesti Gazdasági Egyetem, Saringer.Janos@uni-bge.hu

Dr. Viczai Péter Tamás, CSc, egyetemi docens, Budapesti Gazdasági Egyetem, viczai.petertamas@uni-bge.hu

ADÓPOLITIKAI REFORMOK A COVID IDEJÉN

Sági Judit

Absztrakt

A válságra adott kormányzati válaszok a világjárvány kezdete óta példanélküliek voltak. A háztartásoknak és vállalkozásoknak nyújtott kormányzati támogatás mértéke ugyan változó volt, ezen átfogó költségvetési csomagok részeként az adóügyi intézkedések jelentős szerepet játszottak a vállalkozások és a háztartások válságának enyhítésében. Az adópolitikák közben változtak, egyre nagyobb hangsúlyt fektetve a válságból való kilábalást célzó ösztönző intézkedésekre, hogy kiegészítsék a világjárványra adott válaszlépések korai szakaszában bevezetett válságkezelő rendelkezéseket. Ahogy a világjárvány első hulláma után a lezárások és más korlátozó intézkedések enyhülni kezdtek, az országok elkezdték bevezetni a beruházások társaságiadó-ösztönzését, valamint a súlyosan érintett ágazatokra irányuló csökkentett HÉA-kulcsokat. A tanulmány a nemzetközi adópolitikai folyamatok strukturált vizsgálatát követően utal magyarországi adóreformokra is; valamint ajánlásokat fogalmaz meg a jövőre nézve.

Kulcsszavak: adópolitika, támogatáspolitikai, COVID-19

Abstract

Since the start of the pandemic, government responses to the issue are unprecedented. Although the extent of government assistance to households and businesses has varied, the fiscal measures included in these all-encompassing fiscal packages have been crucial in helping to ease the crisis for both households and businesses. The early crisis management measures put in place as part of the pandemic response have been supplemented by new tax policies that place a greater emphasis on stimulus measures to aid in the crises' recovery. During the initial wave of the pandemic, lockdowns and other restrictive measures started to wane, and nations started to introduce corporate tax in-

centives for investment and decreased VAT rates targeted at hard-hit sectors. After a structured review of international tax policy developments, the paper also refers to tax reforms in Hungary and makes recommendations for the future.

Keywords: tax policy, fiscal support policy, COVID-19

1. Bevezetés

A COVID-19 világválság jelentős hatással volt a világ gazdaságra, ami a gazdasági tevékenység és a foglalkoztatási szint erőteljes csökkenéséhez vezetett. A kormányok világszerte különböző intézkedéseket vezettek be a COVID-19 gazdasági és társadalmi hatásainak enyhítésére, beleértve az adó- és fiskális politikai intézkedéseket is. [1] A válságra válaszul a Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet (OECD) kidolgozott számos szakpolitikai ajánlást, hogy segítse a kormányokat a hatékony adó- és fiskális politikai válasz lépések kialakításában és végrehajtásában. [2]

Az OECD ajánlásai három kulcsfontosságú területre összpontosítottak:

1. A vállalkozások és a munkavállalók támogatása: A kormányoknak célzott adó- és adóügyi intézkedéseket volt indokolt bevezetniük a világválság által érintett vállalkozások és munkavállalók támogatására, beleértve a bértámogatásokat, adóhalasztásokat és hitelgaranciákat. Ezek az intézkedések segítettek csökkenteni a világválság gazdasági hatását és támogatták az érintett ágazatok talpra állását.

2. A közszolgáltatások fenntartása: A kormányoknak biztosítaniuk kellett, hogy a közszolgáltatások, például az egészségügyi ellátás és az oktatás megfelelő finanszírozással és forrásokkal rendelkezzenek a világválságra való reagáláshoz. Ez szükségessé tette a közkiadások növelését vagy célzott adóintézkedéseket az alapvető szolgáltatások nyújtásának támogatása érdekében.

3. A fenntartható helyreállítás biztosítása: A kormányoknak adó- és fiskális politikákkal kellett támogatniuk a világválságból való fenntartható kilábalást, beleértve a zöld infrastruktúrába és a megújuló energiába történő beruházásokat. Ez segíthetett új munkahelyek létrehozásában és a gazdasági növekedés támogatásában,

miközben a környezeti kihívásokat kezelte és kezeli napjainkban is.

Az OECD ajánlások között az is szerepelt, hogy a kormányok működjenek együtt a világjárványra adott adó- és fiskális politikai válaszok összehangolása érdekében, azzal a céllal, hogy az intézkedések hatékonyak legyenek, és ne okozzanak nem szándékolt következményeket, például káros adóversenyt. Ezen ajánlásokon túlmenően az OECD iránymutatást adott az adóügyi intézkedések végrehajtásához a COVID-19 válaszlépések támogatása érdekében. Ez magában foglalta a kormányzati támogatási intézkedések - például a bértámogatások és a hitelgaranciák - adóügyi kezelésére vonatkozó iránymutatásokat, valamint az adózási egyezményeknek az utazási korlátozások és a távmunkamegállapodások összefüggésében történő alkalmazására vonatkozó iránymutatást.

Az OECD 2021 októberében közzétett jelentése a G20-ak pénzügyminiszterei és központi bankelnökei számára a COVID-19 válságot követő adó- és fiskális politikákról áttekintést nyújtott a kormányok által a világjárványra válaszul hozott intézkedésekről, értékelte azok hatékonyságát, és ajánlásokat tett a jövőbeli szakpolitikai intézkedésekre vonatkozóan. [3] A továbbiakban ezeket az adó- és támogatáspolitikai intézkedéseket mutatjuk be, értékelve azok hatását és a jövőre vonatkozó tanulságokat. A tanulmány következő fejezete az általános nemzetközi gyakorlatot mutatja be, majd a rákövetkező fejezet a magyarországi intézkedéseket értékeli. Végül következik a konklúziók és az összefoglalás.

2. Fiskális politikai intézkedések a nemzetközi szintén

A COVID-19 világjárványra adandó hatékony adó- és fiskális politikai válaszok célzottan a vállalkozások és a munkavállalók támogatásával, a közszolgáltatások fenntartásával és a fenntartható fellendülés előmozdításával tompították a pandémia által előidézett sokkhatásokat, erősítették a gazdaságba vetett bizalmat és ellenálló képességet, illetve támogatták a hosszú távú gazdasági és társadalmi jólétet.

2.1.A kormányok által végrehajtott adó- és támogatáspolitikai intézkedések

A kormányok világszerte számos adó- és adóügyi intézkedést vezettek be a világjárvány gazdasági hatásainak enyhítésére. Ezek az intézkedések a következők voltak:

- Adókedvezmények: Számos kormány vezetett be adókedvezményeket, például adófizetési halasztást, adókulcsok csökkentését, valamint adójóváírásokat és adómentességeket. Ezek az intézkedések segítettek enyhíteni a világjárvány által érintett magánszemélyek és vállalkozások pénzügyi terheit.

- Támogatások: A kormányok fiskális támogatási intézkedéseket is bevezettek, beleértve a jövedelemtámogatási rendszereket, támogatásokat és segélyeket. Ezek az intézkedések pénzügyi segítséget nyújtottak a világjárvány által érintett egyéneknek és vállalkozásoknak, és segítettek fenntartani a foglalkoztatási szintet.

- Egészségügyi intézkedések: Az adó- és fiskális intézkedések mellett a kormányok a világjárvány leküzdése érdekében egészségügyi vonatkozású intézkedéseket is végrehajtottak, például az egészségügyi rendszerek finanszírozásának növelését, valamint a vakcinák kifejlesztését és forgalmazását.

A 2021-es OECD jelentés [4] az adópolitikai intézkedések széles körét említi, többek között:

- Közvetlen adóügyi intézkedések: Ezek közé tartoznak az olyan intézkedések, mint az adóhalasztások, -csökkentések és -mentességek, valamint a világjárvány által érintett vállalkozások és munkavállalók támogatására szolgáló új adójóváírások és -levonások bevezetése.

- Közvetett adóügyi intézkedések: Ezek közé tartoznak az olyan intézkedések, mint az alapvető termékekre és szolgáltatásokra vonatkozó HÉA csökkentése vagy megszüntetése, valamint az érintett ágazatok támogatására szolgáló ideiglenes HÉA-csökkentések vagy mentességek bevezetése.

- Társadalombiztosítási hozzájárulások: A kormányok olyan intézkedéseket vezettek be, mint a társadalombiztosítási járulékok csökkentése vagy felfüggesztése a világjárvány által érintett vállalkozások és munkavállalók támogatása érdekében.

- Adóigazgatás és adóellenőrzés: A kormányok intézkedéseket vezettek be az adóeljárások egyszerűsítésére és az adófizetők terheinek

csökkenésére, valamint az adózás átláthatóságának növelésére és az adócsalás és adóelkerülés elleni küzdelem előmozdítására.

A jelentés rávilágít a sürgősségi adóügyi intézkedések végrehajtásával kapcsolatos néhány kihívásra és kompromisszumra is. Az adóintézkedések például, bár a vállalkozásoknak és a munkavállalóknak nagy szükségük van a támogatásra, ugyanakkor költségvetési nyomást és hosszú távú gazdasági torzulásokat is okozhatnak, ha nem megfelelően célzottan és nem megfelelően tervezik meg őket.

2.2.A szakpolitikai válaszlépések értékelése

Az OECD-jelentés [2] értékeli a kormányok által a világjárványra válaszul végrehajtott adó- és adóügyi intézkedések hatékonyságát. A jelentés megállapítja, hogy ezek az intézkedések hozzájárultak a világjárvány világgazdaságra és a foglalkoztatási szintre gyakorolt hatásának enyhítéséhez. A jelentés azonban megjegyzi, hogy ezen intézkedések hatékonyságát számos tényező korlátozta, többek között:

- Korlátozott költségvetési mozgástér: Sok kormánynak korlátozott költségvetési mozgástere van a nagyszabású költségvetési támogatási intézkedések végrehajtására az államadósság és a hiány magas szintje miatt.

- Az intézkedések célzottsága: A fiskális támogatási intézkedések célzottsága kihívást jelentett, mivel sok intézkedés nem érte el a legkiszolgáltatottabb magánszemélyeket és vállalkozásokat.

- Az intézkedések időzítése: A költségvetési támogatási intézkedések időzítése döntő fontosságú volt, mivel az intézkedések végrehajtásának késedelmei megnövekedett gazdasági és társadalmi költségeket eredményeztek.

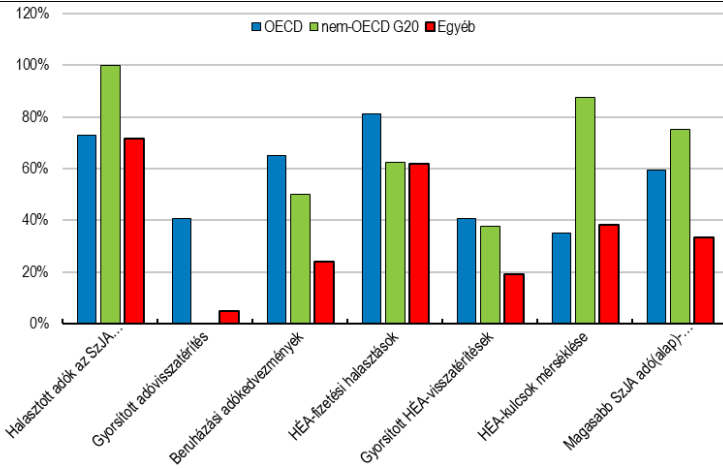
A világjárvány hatására bevezetett adóügyi intézkedések a válsághelyzet enyhítésére vonatkozó rendelkezések mellett fellendülést célzó ösztönző intézkedéseket is tartalmaznak. A 2020 első felében számos országban bekövetkezett széles körű zárlatokra válaszul az adóintézkedések középpontjában szinte kizárólag a vállalkozások és a háztartások számára nyújtott vészhelyzeti könnyítések álltak. Ahogy azonban a járvány első hulláma után a zárlatok és más korlátozó intézkedések enyhülni kezdtek, az országok elkezdték bevezetni a gazdaságélénkítésre irányuló adóintézkedéseket (1. táblázat, 1. ábra).

Az általános intézkedések között szerepeltek a beruházások társaságiadó-öztönzői, valamint a súlyosan érintett ágazatokra irányuló csökkentett HÉA-kulcsok. A legtöbb országban ezek az ösztönző intézkedések együtt jártak az elhúzódó adóreformokkal.

1. táblázat: A COVID-19 válságra válaszul bevezetett adóintézkedések tipológiája

	Könnyítések az adórendszerben	Ösztönző intézkedések	Adóemelések
Adó-politikai cél	A járvány megfékezésére irányuló politikák gazdasági és társadalmi hatásainak tompítása	Az aggregált kereslet és a beruházások ösztönzése	A válságra adott kormányzati intézkedések részbeni finanszírozása
Az intézkedések főbb típusai	Adóhalasztás Adóbevallási határidő meghosszabbítása Gyorsított adóvisszatérítés Elhatárolt adóelőleg visszairása Ideiglenes adómentességek Ideiglenes adókulcs-csökkentések	Csökkentett társasági vagy egyéb céges adók Foglalkoztatásra vonatkozó adóöztönzők Ideiglenes HÉA-kulcs csökkentések Alacsonyabb ingatlanforgalmi adók	A személyi jövedelemadó felső kulcsának emelése Egészségügyi hozzájárulási adó emelése Környezetvédelmi adók emelése Ingatlanadó (vagyonitípusú adó) emelése Üzleti adóemelések

Forrás: [4] alapján saját szerkesztés

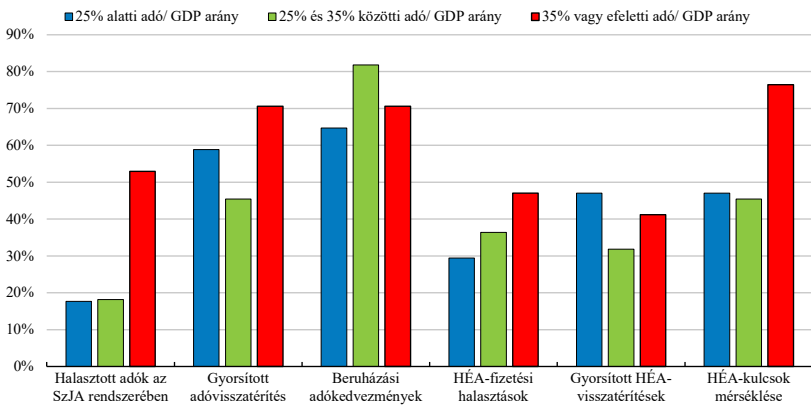
1. ábra: A leggyakoribb adóintézkedések országcsoportonként

Forrás: [4] alapján saját szerkesztés

A járvány kezdeti (vészhelyzeti) szakaszától eltérően számos ország 2020 második felében és 2021 elején adóemeléséről számolt be. Míg néhány ilyen adóemelés egyszeri vagy ideiglenes volt, a legtöbb állandó. E hosszabb távú adóemelések közül néhány a válság előtti tendenciák folytatása, például az üzemanyag jövedéki adójának és a szén-dioxid-adónak az emelése, amelyek az országok által bejelentett leggyakoribb adóemelések voltak. Másrészt néhány adóemelés eltér a válság előtti tendenciáktól. Több ország is bevezette a progresszív adóábrák esetében a magasabb jövedelmi sávok kulcsainak emelését. Ezen túlmenően, az elmúlt évtizedekben az alacsonyabb társasági adó-kulcsok felé mutató tendenciával ellentétben az Egyesült Királyság bejelentette, hogy 2023 áprilisától a 250 000 GBP feletti nyereségre a társaságiadó-kulcsot 19%-ról 25%-ra emeli.

Néhány közös tendencia ellenére az adócsomagok terjedelme és típusai tekintetében jelentős különbségek mutatkoztak a régiók és országok között, részben a vírus elterjedtségének és a vírus megfékezésére irányuló törekvéseknek megfelelően. A szigorú elszigetelési politikát alkalmazó országok általában átfogóbb adótámogatási intézkedéseket vezettek be, míg a kevésbé korlátozó elszigetelési intézkedéseket alkalmazó országok kevesebb COVID-19-hez kapcsolódó

adókedvezményt engedtek. A korlátozások jellege különböző tényezőktől függött, többek között a vírus elterjedtségétől, de attól is, hogy az országok megengedhették-e maguknak, hogy a lezárások alatt a vállalkozásokat és a háztartásokat állami stimulusokkal életben tartásuk. Az országok által bevezetett adóintézkedések típusai részben a vírus kiterjedésének időzítését is tükrözték, például az ázsiai-csendes-óceáni térség országai, amelyek 2020 február végén és március elején a világjárvány epicentrumában voltak, és amelyeknek más országoknál korábban sikerült hatékonyan megfékezniük a járványt, más országoknál több ösztönző jellegű adóintézkedést vezettek be, beleértve a beruházási adókedvezményeket is. (2. ábra)

2. ábra: A leggyakoribb adóintézkedések a különböző adó/GDP arányú országokban

Forrás: [4] alapján saját szerkesztés

2.3. Ajánlások a jövőbeli szakpolitikai intézkedésekre

A fiskális csomagok sokféle intézkedést tartalmaztak. A vállalkozások likviditásának támogatását célzó kulcsfontosságú intézkedések közé tartoztak a hitelgarancia-programok, amelyek keretében a kormányzat a jogosult vállalkozásoknak nyújtott bankhitelek értékének egészét vagy egy részét garantálja. Számos OECD-ország új

vagy kibővített munkahelymegtartó vagy bértámogatási rendszereket is bevezetett a tömeges munkanélküliség megelőzése érdekében. A háztartások jövedelemtámogatását elsősorban a háztartásoknak nyújtott közvetlen transzfereken keresztül biztosították, nem pedig az adórendszereken keresztül, tekintettel arra, hogy a támogatást a lehető leggyorsabban kell nyújtani, valamint a szociális ellátásokhoz való hozzáférés kiterjesztésével, beleértve a nem rendszeres munkavállalók számára nyújtott támogatást, akik jellemzően korlátozottabb szociális védelemben részesülnek, mint a rendes munkavállalók.

E szélesebb körű költségvetési csomagok részeként az adóügyi intézkedések jelentős szerepet játszottak a vállalkozások és a háztartások válságának enyhítésében. Az adóintézkedések különösen fontosak voltak a vállalkozások likviditási támogatásában. A tanulmány kiemelte, hogy számos adóintézkedés a likviditási nehézségek enyhítésére összpontosított, annak érdekében, hogy segítsen elkerülni az olyan eszkárláló problémákat, mint a munkavállalók elbocsátása, a beszállítók vagy hitelezők kifizetésének átmeneti ellehetetlenülése, legrosszabb esetben pedig a bezárás vagy csőd. Az országok adóintézkedéseket is bevezettek a háztartások támogatására, bár - mint fentebb említettük - más eszközök, köztük a közvetlen transzferek és a szociális juttatásokhoz való kibővített hozzáférés gyakran fontosabb szerepet játszottak a háztartások talpon tartásában.

A válság kezdeti szakaszában bevezetett adóintézkedések közül sokat meghosszabbítottak, de néhányat módosítottak, hogy a támogatást a válság által leginkább érintett háztartásokhoz és vállalkozásokhoz irányítsák. A világválság előrehaladtával egyes országok fokozták a célzottságot annak érdekében, hogy a támogatást jobban a legsúlyosabban érintettekhez irányítsák (pl. Dánia, Görögország, Olaszország, Indonézia, Dánia, Japán, Portugália, Spanyolország, Törökország és az Egyesült Királyság), különösen ott, ahol a kormányok eltértek a széles körű zárlatoktól. Az adóintézkedések célzottabbá tétele azonban sokkal kevésbé volt hangsúlyos, mint az állami támogatási programok, például a bértámogatások és a munkahelymegtartó programok célzottságának megváltoztatása.

Bár a COVID-19-hez kapcsolódó intézkedések hatékonyságáról kevés empirikus értékelés készült, bizonyos bizonyítékok arra utalnak, hogy a likviditástámogatás - adóintézkedések és más szakpolitikai eszközök révén - hatékonyan korlátozta a 2020-as csődök számát

[4, 5]. Az ösztönző intézkedések hatékonyságára vonatkozó legújabb adatok ugyanakkor azt sugallják, hogy egyes intézkedések a vártnál kisebb hatást értek el. Néhány országban a gazdaságélénkítésre irányuló ösztönző intézkedéseket akkor vezették be, amikor még jelentős korlátozások voltak érvényben mind a kínálatot, mind a keresletet illetően, ami jelentősen korlátozta hatékonyságukat.

Más esetekben egyes ösztönző intézkedések egészségügyi szempontból akár kontraproduktívak is lehettek, amennyiben nagyobb társadalmi interakciókra ösztönöztek. A HÉA-kulcs csökkentések esetében bizonyos bizonyítékok arra utalnak, hogy a vállalkozások viszonylag korlátozott mértékben adták át a fogyasztóknak, és a vállalkozások részben a HÉA-kulcs csökkentést árrésük erősítésére használták fel.

Mindezekre tekintettel az OECD-jelentés [2] számos ajánlást fogalmaz meg a jövőbeli adó- és fiskális politikai intézkedésekre vonatkozóan a világgazdaság világválságból való kilábalásának támogatása érdekében. Ezek az ajánlások a következők:

- A támogatási intézkedések fenntartása: A kormányoknak fenn kell tartaniuk az adótámogatási intézkedéseket, például a jövedelem-támogatási rendszereket, hogy továbbra is pénzügyi segítséget nyújtsanak a világválság által érintett magánszemélyeknek és vállalkozásoknak.

- A támogatási intézkedések célzottabbá tétele: A kormányoknak javítaniuk kell a fiskális támogatási intézkedések célzottságát annak biztosítása érdekében, hogy azok a leginkább kiszolgáltatott egyénekhez és vállalkozásokhoz jussanak el.

- A költségvetési ellenálló képesség fokozása: A kormányoknak a költségvetési keretek javításával, az államadósság és az államháztartási hiány csökkentésével, valamint a bevételek beszedésének növelésével fokozniuk kell a költségvetési rugalmasságot.

- Az éghajlatváltozás kezelése: A kormányoknak az alacsony széndioxid kibocsátású gazdaságra való áttérés támogatása érdekében az éghajlatváltozással kapcsolatos megfontolásokat be kell építeniük adó- és fiskális politikáikba.

3. Magyarországi adópolitikai reformok a COVID alatt

A magyar kormány számos adóügyi intézkedést vezetett be a világjárvány gazdasági hatásainak enyhítésére. Az egyik legjelentősebb adóreform a vendéglátó szolgáltatásokra kivetett hozzáadottérték-adó, a HÉA-kulcsának 27%-ról 5%-ra történő csökkentése volt. A csökkentett HÉA-kulcsot 2020 júniusában vezették be, és 2022 végéig meghosszabbították. A kormány emellett ideiglenes adómentességet vezetett be a világjárványhoz kapcsolódó egészségügyi szolgáltatásokat nyújtó vállalatok számára. A mentesség a világjárvánnyal kapcsolatos szolgáltatásokból származó bevételekre vonatkozik, beleértve a tesztelést, a védőoltást és az orvosi kezeléseket.

Emellett több intézkedés született a kis- és középvállalkozások (KKV-k) támogatására a világjárvány idején. Ezen intézkedések közé tartozik a társadalombiztosítási járulékok csökkentése és a társadalombiztosítási járulékfizetés ideiglenes felfüggesztése. Ennek keretében a világjárvány által súlyosan érintett ágazatok (pl. idegenforgalom, éttermek, szórakozóhelyek, sport, kulturális szolgáltatások, közlekedés, mezőgazdaság, légitözlekedési ipar) ideiglenesen mentesültek a társadalombiztosítási járulékok, a bérjárulékok és a kiva (kisvállalati adó) megfizetése alól. A munkavállalói járulék átmenetileg a törvényi minimumra, havi 7710 forintra csökkent. A kormány új adókedvezményt is bevezetett a berendezésekbe, gépekbe és technológiába beruházó KKV-k számára. [5] A végrehajtott adóreformok jelentős hatással voltak a gazdaságra. A vendéglátó szolgáltatásokra vonatkozó áfakulcs csökkentése az e szolgáltatások iránti kereslet csökkenését mérsékelte, ami a világjárvány idején támogatta a vendéglátóipart. A világjárványhoz kapcsolódó egészségügyi szolgáltatásokra vonatkozó ideiglenes adómentesség szintén támogatta az egészségügyi ágazatot, lehetővé téve számukra, hogy a pandémia idején az alapvető szolgáltatások nyújtására összpontosítsanak.

A KKV-k támogatására bevezetett intézkedések szintén pozitív hatással voltak a gazdaságra. A társadalombiztosítási járulékok csökkentése mérsékelte a KKV-k munkaerőköltségét, ami megkönnyítette számukra, hogy a világjárvány idején is megtartsák alkalmazottait. A társadalombiztosítási járulékok fizetésének ideiglenes felfüggesztése további likviditást biztosított a KKV-k számára, lehetővé téve többségük számára, hogy a pandémia idején is túléljenek.

A pandémia ideje alatt a gyermeket nevelő családok adókedvezményeiben is történtek változások. 2020. július 1-jétől a társadalombiztosítási járulékok szabályozása a gyermekes családok számára kedvezően módosult: a családi adókedvezmény fennmaradó összege a munkavállalók új társadalombiztosítási járulékának teljes 18,5%-ából levonható (korábban az 1,5%-os munkaerő-piaci járulékot nem vették figyelembe a családi adókedvezmény szabályainál).

A munkaadói társadalombiztosítási járulékadó mértéke 2020. július 1-jétől 2 százalékponttal, 17,5%-ról 15,5%-ra csökkent, függetlenül a Magyarország Kormánya és a magánszféra képviselői közötti bér- és adómegállapodásban foglalt reálbér-növekedési előfeltételtől. Bár az intézkedés tartós változást eredményez a munka adóztatásában, az időzítés szorosan kapcsolódik a gazdasági válság okozta rendkívüli helyzethez.

A járvány második hulláma által súlyosan sújtott ágazatok (turizmus, vendéglátás, szabadidős és kulturális szolgáltatások) 2020 novemberétől 2021 májusáig átmenetileg mentesültek a társadalombiztosítási járulék, a bérjárulék és a kiva (kisvállalati adó) megfizetése alól. Ezt az intézkedést a 2021. márciusi és áprilisi szigorúbb lezárások idején kiterjesztették ki a kiskereskedelmi ágazatra és más szolgáltatásokra is. [6]

4. Diszkusszió

Előjáróban megjegyezzük, hogy a vizsgált OECD országokban a szakpolitikai prioritások és a szakpolitikai válaszlepek lehetőségei országonként szükségszerűen eltérőek voltak, az egyes országok jövedelmi szintjei és kapacitásai függvényében [7].

A pandémiát megelőző időszakban az OECD-országokban viszonylag stabil volt a fogyasztási adók által képzett adóterhelés, a HÉA-kulcsok fokozatos csökkenésével. A HÉA mértéke 2021-ben egyetlen országban sem változott, ami arra utal, hogy az országok nem akarták visszafogni a fogyasztást. [8]

A COVID-19 járvány számos országban jelentős költségvetési hiányt idézett elő, és a meglévő problémákhoz – mint például a népesség elöregedése, az éghajlatváltozás, a növekvő szegénység és egyenlőtlenség stb. mellett – hozzáadódott az adóbevételek csökkenésének

problémája a zsugorodó üzleti tevékenység és az egészségügyi és gazdaságélénkítő programokra fordított állami kiadások növekedése következtében. Megjegyzendő, hogy a COVID-19 kitörése után az OECD-országok átmeneti adaptációs intézkedéseket hajtottak végre politikáikban, amelyek elsősorban a HÉA kiigazítására irányultak a digitalizáció terjedésével összefüggésben, valamint a gazdaság egyes ágazatainak adótámogatására irányuló igényre. A HÉA-politikák kidolgozása és kezelése a legtöbb OECD-kormány fiskális politikai intézkedéseinek fontos elemévé vált a COVID-19 válság hatásainak enyhítése érdekében a 2020–2021-es időszakban. [9]

A COVID-19 járvány kitörése válsághoz vezetett az egészségügyi és a gazdasági szektorban, ami a járvány megfékezését célzó intézkedések alkalmazásához vezetett. Ezek az intézkedések csökkentették a termelést, és az egészségügyi ágazat általános válságával együtt csökkentették a vállalkozások és a háztartások keresletét. A gazdaságpolitikai intézkedések elsősorban a vállalkozások likviditásának fenntartására (az HÉA-fizetés elhalasztása) összpontosítottak, hogy segítsék a vállalkozások talpon maradását, valamint a kiszolgáltató háztartások jövedelmének támogatására (csökkentett ÁFA-kulcsok alkalmazása). A kormányok igyekeztek fenntartani a gyermeket vállaló családok kiadási terheinek enyhítése érdekében korábban bevezetett adó- és támogatáspolitikai kedvezményeket, úgy mint Magyarországon a családi adókedvezményt, a családok otthonteremtési kedvezményét és más, hasonló célú támogatási elemeket. [10, 11,12]

A világgazdaság fellendült a 2020-as mélypontról, de a fellendülés az innovációktól függ. A cél az, hogy a fiskális politika a jelenlegi költségvetési struktúráknál jobban alkalmazkodjon a recesszióhoz és bizonytalansághoz, és ezáltal a diszkrecionális költségvetési politika jobban összpontosíthasson a nem várt eseményekhez való alkalmazkodásra. [13] Ezért fontos azonosítani a kis- és középvállalkozások (KKV-k) innovációs tevékenységének leghatékonyabb adótámogatási eszközeit, amelyeket az OECD-országokban a válságellenes gazdaságpolitikák keretében alkalmaznak. A leghatékonyabb adóeszköz, ti. a nyereségadó-kedvezmény hatékonysága a KKV-k jövedelmezőségétől függ; a társadalombiztosítási és nyugdíj járulékok tekintetében pedig a bérek szintje által meghatározott megengedett minimális mérték alkalmas az innováció ösztönzésére. Shapovalova és társai (2021) arra a következtetésre jutottak, hogy az adótámogatás leghatékonyabb in-

tézkedései az adókedvezmények, valamint a társadalombiztosítási és nyugdíjjárulékok halasztott fizetése. A 10%-os nyereségadó optimálisnak bizonyult az innováció ösztönzésére, feltéve, hogy a vállalat a megtakarított nyereséget fejlesztésre tartja meg. Az innovatív KKV-k számára a társadalombiztosítási és nyugdíjbiztosítási járulék minimálisan megengedett mértéke, amely ösztönzi az innovatív tevékenységüket, 12%. Eredményeik megerősítették, hogy a KKV-k innovációs tevékenységének támogatására javasolt küszöbmutatók hatékony eszközt jelenthetnek a COVID-19 világjárvány okozta globális válság következményeinek leküzdésére. [14]

Al-Maghrebi és társai (2022) tanulmánya arra a következtetésre jut, hogy az adószolgáltatás, az átláthatóság és a kormányzati bizalom fokozása sikeresebb és viszonylag könnyebben megvalósítható, mint az adófizetők pozitív magatartásának ösztönzése. [15]

5. Összegzés

A COVID-19 világjárvány jelentős hatással volt a világgazdaságra, a gazdasági tevékenység és a foglalkoztatási szint erőteljes csökkenéséhez vezetett. A kormányok világszerte adó- és adóügyi intézkedéseket vezettek be a világjárvány gazdasági és társadalmi hatásainak enyhítésére; a világjárvány kezdete óta nyújtott erőteljes és időben nyújtott költségvetési támogatás létfontosságú szerepet játszott a jövedelmek megtartásában, valamint a munkahelyek és vállalkozások megőrzésében. Az OECD jelentései a COVID-19 válságot követő adó- és fiskális politikákról értékelték ezeket az intézkedéseket, ajánlásokat téve a jövőbeli szakpolitikai intézkedésekre. Az említett ajánlások magukban foglalták a támogatási intézkedések fenntartását, a célzottság javítását, a fiskális ellenálló képesség fokozását és az éghajlatváltozás kezelését.

A gazdaságok újbóli megnyitásával a költségvetési ösztönzők - többek között jól megtervezett adóintézkedések révén - jelentős szerepet játszhatnak, ha a gazdasági tevékenység továbbra is lassú marad. A gazdaságélénkítésre irányuló ösztönző politikákat akkor kell megfontolni, ha a fogyasztás és a beruházások tartósan alacsonyok maradnak, amikor a korlátozó intézkedéseket feloldják és a tevékenységek újraindulhatnak. Nagyobb és hosszabb ideig tartó

ösztönző intézkedésekre lehet szükség, ha a fellendülés gyenge. Ha azonban a gazdaságok erőteljesen fellendülnek, az ösztönző csomagok méretét és hosszát esetleg csökkenteni kell, mivel az ösztönző intézkedések prociklikus hatást fejthetnek ki, ha fenntartják őket, miután a gazdasági fellendülés szilárd alapokra helyeződött. Általánosabban fogalmazva, továbbra is szükség lesz a politika rugalmasságára, mivel a folyamatos korlátozások miatt a hagyományos ösztönző politikák kevésbé hatékonyak, a politika végrehajtásának időzítése pedig nehezebbé válik.

Ahhoz, hogy hatékonyak legyenek, az ösztönző politikákat gondosan kell időzíteni. A gazdaságélénkítésre irányuló ösztönző intézkedések bevezetése a szigorú korlátozások fenntartása mellett hatástalan lehet, és akár alá is áshatja a vírus terjedésének megfékezésére irányuló elsődleges egészségügyi célt. Vizsgálataim alapján megállapítható, hogy a világjárvány első hulláma után bevezetett adóösztönző intézkedések közül néhánynak a vártnál kisebb hatása volt, mert akkor vezették be őket, amikor még korlátozások voltak érvényben, vagy mert nagyobb társadalmi interakciókra ösztönöztek.

Miközben rövid távon a világjárvány hatékony leküzdése és a robusztus és inkluzív helyreállítás kiépítése a prioritás, az országoknak el kell kezdeniük átgondolni, hogy államháztartási stratégiáik képesek-e megfelelni az előttük álló közép- és hosszú távú kihívásoknak. Amint a fellendülés szilárdan beindul, a válság utáni környezet lehetőséget nyújt majd az országok számára, hogy alaposabban ártértékeljék adó- és támogatáspolitikáikat, valamint általános költségvetési mozgásterüket. Ennek az ártértékelésnek figyelembe kell vennie mind a válság által előtérbe helyezett kihívásokat, mind pedig a folyamatban lévő strukturális tendenciákhoz – többek között az éghajlatváltozáshoz, a növekvő egyenlőtlenségekhez, a digitalizációhoz és a népeség előregedéséhez – kapcsolódó kihívásokat.

A jövőre nézve egy lehetséges további kutatási irány az OECD-országokban a fogyasztás adóztatásában végrehajtott módosítások fiskális hatásainak felmérése a COVID-19 világjárvány idején.

Hivatkozások

1. European Commission. (2021). *Tax reforms in response to the COVID-19 pandemic*. https://ec.europa.eu/info/publications/tax-reforms-response-covid-19-pandemic_en (letöltve: 2023.04.28.)
2. OECD (2021). *Tax and Fiscal Policies after the COVID-19 Crisis: OECD Report for the G20 Finance Ministers and Central Bank Governors, October 2021, Italy*. OECD Publishing, Paris. www.oecd.org/tax/tax-policy/tax-and-fiscal-policies-after-the-covid-19-crisis.htm (letöltve: 2023.04.28.)
3. OECD (2022). *Tax and Fiscal Policy in Response to the Coronavirus Crisis: Strengthening Confidence and Resilience*. OECD Publishing, Paris. <https://www.oecd.org/tax/tax-policy/tax-and-fiscal-policy-in-response-to-the-coronavirus-crisis-strengthening-confidence-and-resilience.htm> (letöltve: 2023.04.29.)
4. OECD (2021). *Tax Policy Reforms 2021: Special Edition on Tax Policy during the COVID-19 Pandemic*. OECD Publishing, Paris. <https://doi.org/10.1787/427d2616-en> (letöltve: 2023.04.29.)
5. OECD (2022). *Tax Policy Reforms 2022: OECD and Selected Partner Economies*. OECD Publishing, Paris. <https://doi.org/10.1787/067c593d-en> (letöltve: 2023.04.29.)
6. OECD (2022). *Taxing Wages 2022: Impact of COVID-19 on the Tax Wedge in OECD Countries*. OECD Publishing, Paris. <https://doi.org/10.1787/f7f1e68a-en> (letöltve: 2023.04.26.)
7. Égert, B. (2022). Public policy reforms and their impact on productivity, investment and employment: new evidence from OECD and non-OECD countries. *Public Sector Economics*, 46(2), 179–205, doi:10.3326/pse.46.2. (letöltve: 2023.04.26.)
8. Lentner, Cs., Hegedűs, Sz., & Nagy, V. (2022). Correlations of Taxation and Macroeconomic Indicators in the OECD Member Countries from 2014 to the First Year of the Crisis Caused by COVID-19. *Journal of Risk and Financial Management*. 15. 464. doi:10.3390/jrfm15100464. (letöltve: 2023.04.29.)
9. Markina, Oksana & Paientko, Tetiana. (2021). The Tendencies of Taxation of Consumption in the OECD Countries Before and During the COVID-19 Pandemic. *Business Inform.* 11. 376–382. doi:10.32983/2222-4459-2021-11-376-382. (letöltve: 2023.04.29.)

10. Lentner, Cs., Sági, J., & Tatay, T. (2017). A magyar családtámogatási rendszer prioritásai. *Acta Humana – Emberi Jogi Közlemények*, 5(3), 37–46. <https://folyoirat.ludovika.hu/index.php/actahumana/article/view/2202> (letöltve: 2023.04.25.)
11. Lentner, Cs., Novoszáth, P., & Sági, J. (2017). A magyar családpolitika és a születésszám alakulásának egyes kiemelt területei demográfiai, szociológiai és állampénzügyi vetületben, nemzetközi kitekintéssel. *Pro Publico Bono: Magyar Közigazgatás; A Nemzeti Közszolgálati Egyetem Közigazgatás- tudományi Szakmai Folyóirata*, 5(4), 106–133.
12. Sági, J. & Lentner, Cs. (2020). A magyar népességpolitikai intézkedések tényezői és várható hatásai. *Közgazdasági Szemle*, 67(3), 289–308. doi: 10.18414/KSZ.2020.3.289
13. Orszag, P., Rubin, R. & Stiglitz, J. (2022). Fiscal resiliency in a deeply uncertain world: The role of semiautonomous discretion. *Industrial and Corporate Change*. 31. 281–300. doi:10.1093/icc/dtac007.
14. Shapovalova, A. & Ivanov, Yu & Tyschenko, V. & Karpova, Vlada. (2021). Assessment of the effectiveness of anti-COVID tax support for innovation activities of small and medium-sized enterprises in OECD countries. *Journal of Tax Reform*. 7. 68–86. doi:10.15826/jtr.2021.7.1.091.
15. Al-Maghrebi M.S., Sapiei N.S., & Abdullah M. (2022). Power, Trust and Transparency as Determinant Factors of Tax Compliance: A Systematic Review. *Journal of Tax Reform*. 8(3):312–335. doi:10.15826/jtr.2022.8.3.124

Publikálás a *Business & Diplomacy Review* folyóiratban

A Folyóirat az alábbi témákhoz kapcsolódó kéziratokat fogad be lektorálásra:

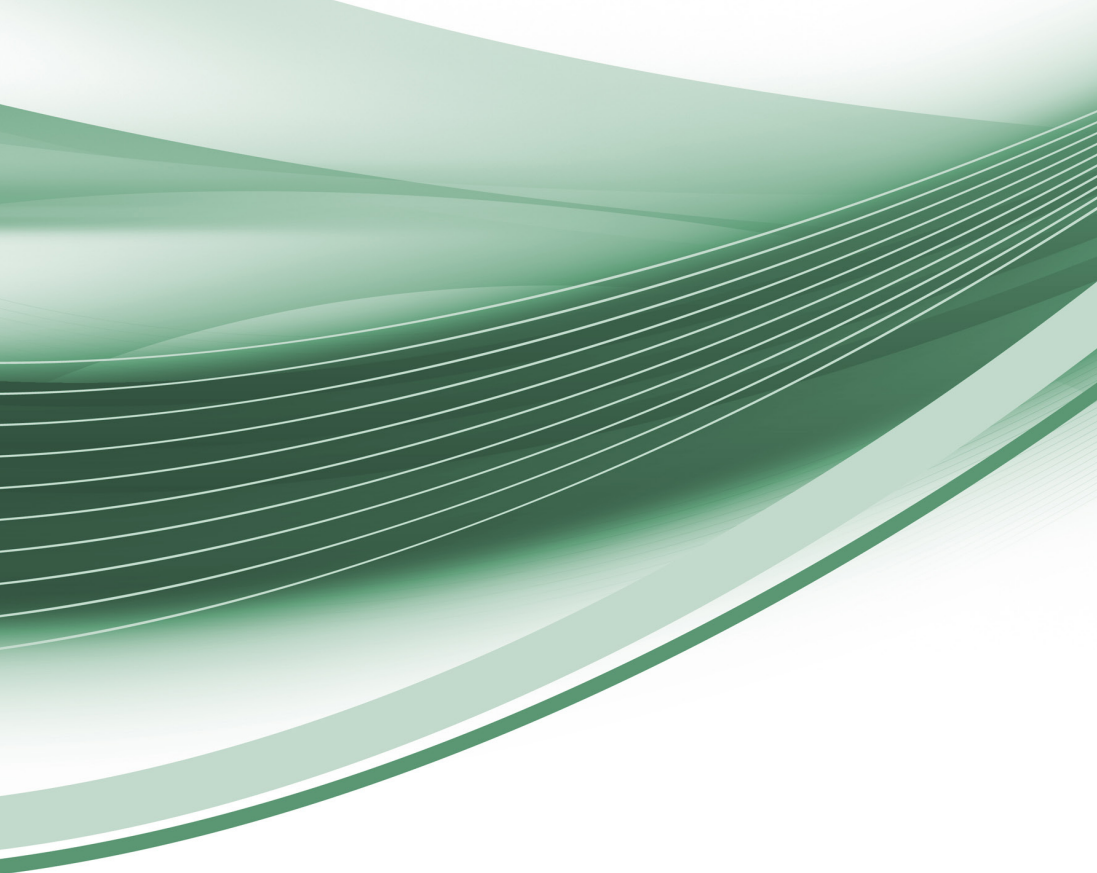
- gazdaság,
- kereskedelem,
- pénzügyek,
- nemzetközi kapcsolatok,
- diplomácia,
- nemzetközi kommunikáció
- társadalomtudományok;
- közgazdasági tudományok.

A tanulmány absztraktja minden esetben angol nyelvű. A tanulmány magyar vagy angol nyelvű, amelynek terjedelme 30 000–40 000 leütés (az absztrakttal együtt).

A kéziratok előzetes befogadásának feltételei:

- a kézirat és annak szerzői megfelelnek a Folyóirat etikai szabályainak;
- a kézirat, illetve ahhoz tartalmában nagyon hasonló tanulmányt még nem publikáltak;
- a benyújtott kézirat megfelel a formai követelményeknek.

A Folyóirat a szerzőknek tiszteletdíjat nem fizet. A Folyóirat minden egyes befogadott kézirat esetében kettős vaklektorálást alkalmaz, ami azt jelenti, hogy az anonimalizált anyagot a szerzők által nem ismert lektorok értékelik. A Folyóirat csak abban az esetben fogad be kéziratot publikálásra, ha azt mind a két vaklektor publikálásra ajánlja, és vaklektor(ok) által kért javításokat/kiegészítéseket a szerző(k) végrehajtotta/ák. Amennyiben az egyik lektor javításokkal publikálásra ajánlja a kéziratot, míg a másik nem, akkor a javítások után a témában jártas újabb vaklektornak kell értékelnie az anyagot. Akkor minősül egy tanulmány tartalmában nagyon hasonlóknak egy korábbi tanulmányhoz képest, ha azok egyezősége 60% felett van. A szerzők minden egyes esetben kötelesek a vaklektorok által írt kifogásokra/javaslatokra tételesen írásban reagálni.

Kiadja: Budapesti Gazdasági Egyetem, Budapest

ISSN 3004-0116
HU ISSN 3004-0116